

“ไอพีดี” โรคร้ายในเด็กเล็ก ป้องกันด้วยวัคซีนป้องกันเชื้อไอพีดี

ศูนย์ : ศูนย์สุขภาพเด็ก

บทความโดยแพทย์ : นพ. ศราวุธ ตั้งมานะกุล

ปัญหาสุขภาพของเด็กเป็นปัญหาที่พ่อแม่หลายคนไม่อยากจะเกิดขึ้นกับลูกของตนเอง โดยเฉพาะโรคอันตรายต่างๆ ที่มักจะเกิดขึ้นกับเด็กทารก อย่างโรคติดเชื้อไอพีดี (โรคติดเชื้อนิวโมคอคคัสที่รุนแรง) ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่ความพิการและเสียชีวิตของเด็กเล็กทั่วโลก คุณพ่อคุณแม่จึงควรศึกษาวิธีการป้องกัน เช่น การฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไอพีดี (IPD) ดีกว่าการรักษา

โรคติดเชื้อไอพีดี ภัยร้ายใกล้ตัวลูก

โรคติดเชื้อไอพีดี (IPD, Invasive Pneumococcal Disease) คือ โรคติดเชื้อจากแบคทีเรียนิวโมคอคคัส (Streptococcal Pneumoniae) ชนิดรุนแรงและรุกราน สามารถทำให้เกิดการติดเชื้อในกระแสเลือด

เยื่อหุ้มสมองอักเสบ ปอดอักเสบรุนแรง ไปจนถึงทำให้พิการและเสียชีวิตได้
เชื้อนิวโมคอคคัสก่อให้เกิดโรคติดเชื้อทางเดินหายใจได้แก่ หูชั้นกลางอักเสบ ไซนัสอักเสบ ปอดอักเสบ
และก่อให้เกิดการติดเชื้อรุกรานรุนแรง ได้แก่ การติดเชื้อที่เยื่อหุ้มสมอง การติดเชื้อในกระดูกและข้อ
และการติดเชื้อในกระแสเลือด

รู้จักเชื้อนิวโมคอคคัส

เชื้อนิวโมคอคคัส เป็นแบคทีเรียชนิดหนึ่งที่อาศัยอยู่ในโพรงจมูก
และลำคอของทุกคนสามารถแพร่กระจายได้ผ่านการไอหรือจาม เชื้อนิวโมคอคคัส มีมากกว่า 90 สายพันธุ์
บางสายพันธุ์ก็ก่อโรครุนแรง บางสายพันธุ์ก็ก่อโรคเบาแต่ไม่รุนแรง ในประเทศไทยพบว่ามี 13 สายพันธุ์ที่พบบ่อย
(90%) ได้แก่ 1, 3, 4, 5, 6A, 6B, 7F, 9v, 14, 18C, 19A, 19F และ 29F ซึ่งสายพันธุ์ 19A พบปัญหาต้อตาสูง
ทำให้รักษาได้ยากและพบเรื่อยๆ ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี
หากได้รับเชื้อชนิดนี้ตอนที่ร่างกายแข็งแรงดีก็จะไม่แสดงอาการใดๆ
แต่หากร่างกายอ่อนแอก็สามารถทำให้เกิดโรครุนแรงได้ โดยเฉพาะในเด็กเล็ก ซึ่งมีภูมิคุ้มกันน้อย

อาการเมื่อติดเชื้อนิวโมคอคคัส

อาการของผู้ป่วยที่ติดเชื้อนิวโมคอคคัส คือ มีไข้สูงคล้ายโรคติดเชื้อทั่วไป 2 - 3 วัน
ความรุนแรงจะขึ้นกับอวัยวะที่ติดเชื้อหรือลุกลาม ดังนี้

- **ติดเชื้อในกระแสเลือด** เด็กจะมีอาการไข้สูง ร้องกวน เชื้อสามารถกระจายไปสู่อวัยวะอื่นได้ เช่น
ปอดอักเสบ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ การติดเชื้อในกระแสเลือด อาจเกิดการช็อก และเสียชีวิตได้
- **ติดเชื้อในระบบประสาท** ได้แก่ เยื่อหุ้มสมองอักเสบ เด็กจะมีไข้สูง ชี้น อาเจียน คอแข็ง
เด็กทารกจะมีไข้สูง ชี้น ร้องกวน กระหม่อมโป่งตึง และชัก ถ้ารักษาไม่ทันท่วงทีอาจเสียชีวิต
การวินิจฉัยโรคต้องมีการตรวจเพาะเชื้อจากการเจาะกระดูกไขสันหลัง
- **ติดเชื้อที่ทางเดินหายใจส่วนล่าง** คือ ปอดอักเสบ เด็กมีไข้ ไอ หอบ
ถ้ารุนแรงมากอาจจำเป็นต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ เนื่องจากภาวะการหายใจล้มเหลว
- **ติดเชื้อที่ทางเดินหายใจส่วนบน** คือ คออักเสบ หนองในคอ (หรือหูชั้นกลางอักเสบ) และไซนัสอักเสบ
ถ้ารักษาไม่ถูกต้องเชื้ออาจลุกลามไปอวัยวะข้างเคียงและสมองได้

โรคไอพีดีอันตรายแค่ไหน

โรคไอพีดีที่มีอาการรุนแรง ได้แก่ การติดเชื้อในกระแสเลือด โรคปอดอักเสบ และเยื่อหุ้มในสมองอักเสบ
ซึ่งเป็นภาวะรุนแรงที่ทำให้เสียชีวิตได้ กรมอนามัยโลกพบว่า โรคปอดอักเสบเป็นสาเหตุการตายอันดับ 1
ในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ และเด็กทารกที่เคยป่วยเป็นโรคไอพีดีมีโอกาสสูญเสียการได้ยิน พิการทางสมอง
การเคลื่อนไหวร่างกายผิดปกติ และมีอาการชักได้

เด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อโรคไอพีดี

- เด็กอายุต่ำกว่า 2 ปี
- เด็กที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคปอด โรคหอบหืด ภาวะไม่มีม้าม หรือม้ามทำงานบกพร่อง โรคหัวใจ โรคตับ โรคไต โรคเบาหวาน
- เด็กที่อยู่สถานรับเลี้ยงเด็กในช่วงกลางวัน
- เด็กที่มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง
- เด็กที่มีน้ำไขสันหลังรั่ว

การป้องกันโรคไอพีดี

1. ปลุกฝังเด็กให้รู้จักสุขอนามัยส่วนบุคคล ล้างมือให้สะอาดทุกครั้งก่อนและหลังทำกิจกรรมต่างๆ ปิดปาก ปิดจมูกทุกครั้งเวลาไอหรือจาม ควรสวมหน้ากากอนามัย ซึ่งจะช่วยลดการแพร่กระจายของเชื้อได้
2. หลีกเลี่ยงการไปสถานที่แออัด และการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ป่วย
3. การให้ลูกรับประทานนมแม่ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับลูกน้อย
4. การฉีดวัคซีนป้องกันเชื้อไอพีดี ซึ่งนับเป็นวิธีที่สามารถป้องกันการติดเชื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสามารถป้องกันการติดเชื้อสายพันธุ์อื่นๆ ได้ดี

สร้างภูมิคุ้มกันโรคด้วยวัคซีนไอพีดี

การป้องกันโรคไอพีดีที่ดีที่สุดสำหรับเด็กเล็ก คือ การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการฉีดวัคซีนป้องกันการติดเชื้อนิวโมคอคคัส ปัจจุบันมีวัคซีนป้องกันโรคไอพีดี หรือ PCV (Pneumococcal Conjugate Vaccine) 2 ชนิด คือ ชนิด 10 สายพันธุ์ (PCV10) และ 13 สายพันธุ์ (PCV13) โดยมีวิธีฉีดดังนี้

- หากเริ่มฉีดตั้งแต่อายุ 2 เดือน ฉีดวัคซีน PCV (10 หรือ 13 สายพันธุ์) เมื่ออายุ 2, 4, 6 เดือน และฉีดกระตุ้นอีก 1 ครั้งที่อายุ 12 - 15 เดือน โดยห่างจากเข็มสุดท้ายอย่างน้อย 2 เดือน (รวมฉีดทั้งหมด 4 ครั้ง)
- หากเริ่มฉีดหลังอายุ 6 เดือน แต่น้อยกว่า 1 ปี ให้ฉีด 3 เข็ม โดยสองเข็มแรกฉีดห่างกัน 2 เดือน และฉีดกระตุ้นอีก 1 ครั้ง เมื่ออายุ 12 - 15 เดือน
- หากเริ่มฉีดหลังอายุ 1 ขวบ ฉีด 2 เข็มห่างกันสองเดือน การรักษาโรคไอพีดีนั้นมีความสำคัญที่แพง และต้องใช้ระยะเวลานานในการฟื้นตัว ดังนั้น ป้องกันไว้ก่อน ดีกว่ารักษานะคะ